

FORANSTALTNINGSDOMME 1.1.2004-31.12.2004

I forbindelse med gennemførelse af lovforslag vedrørende tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69 er det besluttet, at der løbende skal indsamles oplysninger om domme, afsagt efter lovens ikrafttræden 1. juli 2000, således at Retsudvalget kan holdes orienteret om udviklingen på området, og således at der opbygges et grundlag for en senere evaluering.

Den foreliggende statistik omhandler perioden fra d. 1. januar 2004 til d. 31. december 2004. Der er tidligere udarbejdet redegørelser om domme for perioden 1. juli 2000 til 31. december 2001 og for årene 2002 og 2003.

1. Datagrundlaget og materialets omfang

Fra Kriminalregisteret er der modtaget oplysninger om domme vedrørende straffelovens §§ 68-69, afsagt i perioden fra 1.1.2004 til 31.12.2004. Oplysningerne er bearbejdet i Justitsministeriets Forskningsenhed. Statistikken omfatter i alt 568 foranstaltningsdomme, som alle er endelige domme. På opgørelsestidspunktet var 15 domme, der var resulteret i en foranstaltning i 1. instans, under anke. Disse er ikke omfattet af statistikken.

61 af de 568 domme angår personer, som allerede én eller flere gange tidligere efter lovændringen fra 1. juli 2000 er idømt en foranstaltningsdom. I forbindelse med, at de har begået ny kriminalitet, er den gamle dom blevet ophævet, og en ny foranstaltningsdom er idømt.

Det bemærkes, at statistikken alene omfatter oplysninger om *nye domme*. Oplysninger om kendelser om ændring af domme, om forlængelse af længstetider og om ophævelse af domme vil indgå i en senere statistik vedrørende forløbet og varigheden af foranstaltningsdommene.

2. Antal domme med tidsbegrænsning

I 2004 blev der som nævnt afsagt i alt 568 foranstaltningsdomme, mens tallet i 2001 var 380, i 2002 458 og i 2003 531. Andelen af disse domme, som er *uden* tidsbegrænsning, er nogenlunde ens i denne 4-årige periode. Dog kan der spores en faldende tendens fra 2002 til 2004. I 2001 var det således 42 pct. af dommene, som var uden tidsbegrænsning, i 2002 45 pct., i 2003 42 pct. og i 2004 39 pct..

Tabel 1. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens længstetid.

	Antal	Procent
Ingen længstetid	221	38,9
1 år	6	1,1
2 år	4	0,7
3 år	36	6,3
5 år	301	53,0
I alt	568	100,0

De fleste (301, svarende til 87 pct.) af de 347 domme *med* tidsbegrænsning i 2004 har en længstetid på 5 år, jfr. tabel 1, og 10 har en længstetid på under 3 år.

Af de 568 domme er 62 afsagt af landsretterne og tre af Højesteret.

3. Tidsbegrænsning og foranstaltningens art

Ifølge de nye regler skal der, når kriminaliteten ikke er af personfarlig karakter, jf. det senere, fastsættes en længstetid for foranstaltningen på 5 år, såfremt foranstaltningen medfører eller giver mulighed for, at den dømte anbringes i institution. I sager, hvor foranstaltningen ikke giver mulighed for anbringelse (fx foranstaltninger som alene indebærer tilsyn eller pligt til at følge et ambulante psykiatrisk behandlingsforløb), skal der fastsættes en længstetid, som ikke må overstige 3 år. I de sager, der vedrører alvorlig personfarlig kriminalitet, fastsættes i almindelighed ikke en længstetid.

Af de i alt 568 domme giver 504 mulighed for anbringelse, mens 24 domme medfører, at den tiltalte skal anbringes i institution eller på hospital, jf. tabel 2. To af disse 24 domme angår anbringelse i en sikret afdeling, mens to domme giver mulighed for midlertidig anbringelse i en sikret afdeling.

Af disse i alt 528 domme, der medfører eller kan medføre anbringelse, er der i 219 domme (svarende til 41 pct.) ikke fastsat en længstetid for foranstaltningen, jf. bestemmelserne i straffelovens § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2, om alvorligere personfarlig kriminalitet. I de resterende 309 domme er der i langt de fleste tilfælde (301 domme) fastsat en længstetid på 5 år i overensstemmelse med ordlyden af bestemmelserne i § 68 a, stk. 1, og § 69 a, stk. 1.

Tabel 2. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens art og længstetid.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	5 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling <i>uden</i> mulighed for anbringelse	2	5	4	29		40
Tilsyn/ambulant behandling <i>med</i> mulighed for anbringelse	80	1		6	132	219
Behandling med mulighed for anbringelse	120			1	164	285
Anbringelse på hospital/institution	16				4	20
Anbringelse med mulighed for midlertidig anbringelse i sikret afd.	2					2
Anbringelse i sikret afdeling/institution	1				1	2
I alt	221	6	4	36	301	568

De resterende 40 domme giver ikke mulighed for anbringelse, hvilket som nævnt indebærer, at der skal fastsættes en længstetid, der ikke overstiger 3 år. I 29 af disse sager er længstetiden fastsat til 3 år, og i to sager er der ikke fastsat en længstetid. Disse sager er næppe i overensstemmelse med reglerne i § 68 a, stk. 3, og § 69 a, stk. 3.

Af tabel 2 ses enkelte andre afvigelser fra de nævnte regler om længstetider, idet der i 8 tilfælde er fastsat længstetider på under 5 år, selv om foranstaltning giver mulighed for anbringelse.

4. Tidsbegrænsning og kriminalitetens art

Der skal i almindelighed ikke fastsættes længstetid i sager, der vedrører nærmere specificeret personfarlig kriminalitet, jf. § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2. De kriminalitetsformer, der nævnes i disse bestemmelser, er drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig vold, trusler efter § 266, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller forsøg på en af disse forbrydelser. Hvorvidt en forbrydelse er omfattet af bestemmelserne, fx har karakter af en alvorlig voldsforbrydelse, afhænger af en konkret vurdering af forbrydelsens beskaffenhed og omstændighederne, under hvilke den blev begået.

I tabel 3 er foranstaltningsdommene fordelt efter kriminalitetens art. I tilfælde af, at personen er dømt for flere forhold, er det den alvorligste lovovertrædelse, sagen kategoriseres efter. Det skal bemærkes, at Justitsministeriets Forskningsenhed i visse tilfælde har ændret den kategorisering, som politiet har foretaget, således at personfarlige forbrydelser i alle tilfælde er prioriteret før ikke-personfarlige forbrydelser.

Tabel 3. Foranstaltningsdomme fordelt efter kriminalitetens art og foranstaltningens længstetid.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	5 år	I alt
Incest	1					1
Voldtægt mv.	8					8
Samleje med barn	7		1	1	4	13
Blufærdighedskrænkelse	1			3	8	12
Andre sædelighedsforbrydelser				1		1
Vold mod tjenestemand	27	1	1	2	84	115
Manddrab mv.	3			1		4
Forsøg på manddrab	2					2
Simpel vold	20	1	1	5	60	87
Alvorligere vold	42			3	12	57
Særlig alvorlig vold	3				1	4
Vold i øvrigt	4				7	11
Kvalificeret brandstiftelse	2					2
Brandstiftelse i øvrigt	52			2	7	61
Frihedsberøvelse					1	1
Trusler	19			1	11	31
Tyveri		1	1	7	37	46
Røveri	28			2	6	36
Andre formueforbrydelser		2		3	20	25
Andre straffelovsovertrædelser	2			3	26	31
Særlovsovertrædelser		1		2	17	20
I alt	221	6	4	36	301	568

Som det ses af tabel 3, er det i intet tilfælde i de sager, der angår enten incest (§ 210, stk. 3), voldtægt (§ 216), forsøg på manddrab (§ 237 jf. § 21) eller kvalificeret brandstiftelse (§ 180), fastsat en længstetid. Det er derimod sket i én drabssag, i én sag om særlig alvorlig vold (§ 246) og i én sag om frihedsberøvelse (§ 261). Det bemærkes, at drabssagen angår barnedrab (§ 238, stk. 1).

I sager om brandstiftelse efter § 181, røveri (§ 288) og alvorligere vold (§ 245) er der ligeledes i en mindre del af sagerne fastsat længstetid, mens det drejer sig om en større del af sagerne om samleje med barn (§ 222) og trusler (§ 123 og § 266). For så vidt angår andre og typisk mindre al-

vorlige former for personfarlig kriminalitet, vold mod tjenestemand (§ 119) og simpel vold (§ 244), er der i hovedparten af sagerne fastsat længstetid. I syv af de 11 sager under kategorien ”Vold i øvrigt” er der også fastsat længstetid. Seks af disse sager angår § 252, forvoldelse af fare, mens den sidste angår uagtsomt manddrab (§ 241). Tre sager af de fire sager, hvor der ikke er fastsat en længstetid, angår forvoldelse af fare, mens den sidste angår ulovlig tvang efter § 260.

Med undtagelse af én sag er der i alle sager om blufærdighedskrænkelser (efter § 232) fastsat en længstetid. Sagen, der er rubriceret under ”Andre sædelighedsforbrydelser”, angår anden kønslig omgang med pleje- eller stedbarn (§ 223, stk. 1).

I øvrigt fremgår det af tabel 3, at der i alle sager om tyveri og andre formueforbrydelser (§ 171, § 279 og § 291) er fastsat en længstetid. Dette er også sket i næsten alle sager, der angår ”Andre straffelovsbestemmelser”. De to sager, hvor der ikke er fastsat en længstetid, omhandler falsk anklage og bevisforvanskelse (§ 164, stk. 1) og medvirken til andens selvmord (§ 240). Endelige ses, at der i sager om særlovgivningen, som drejer sig om lov om euforiserende stoffer, våbenloven og færdselslovens bestemmelser om spiritus- og promillekørsel, i hvert tilfælde er fastsat en længstetid.

5. Længstetider for ophold

Hvis der idømmes en foranstaltning efter straffelovens § 69, som medfører eller giver mulighed for anbringelse i institution eller på hospital, jf. § 69 a, stk. 1 og stk. 2, skal der i alle tilfælde fastsættes en længstetid for opholdet. Længstetiden for opholdet kan – uanset en eventuel længstetid for foranstaltningen – i almindelighed ikke overstige 1 år.

Tabel 4 vedrører de domme, hvor der skal fastsættes en længstetid for opholdet. Som det fremgår af tabellen, er der i 105 ud af de i alt 118 tilfælde fastsat en længstetid for opholdet på højst ét år. I tre tilfælde overstiger længstetiden 1 år, mens der i 10 tilfælde ikke er fastsat en længstetid for opholdet. De tre anbringelsesdomme omhandler alle anbringelse på socialpædagogisk behandlingssituation.

Tabel 4. Længstetiden for ophold fordelt efter foranstaltningens art for domme vedrørende § 69.

	Ingen længstetid	3 mdr.	5 mdr.	6 mdr.	1 år	2 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	6		3	1	60		70
Behandling med mulighed for anbringelse	4	1	2		38		45
Anbringelse på institution						3	3
I alt	10	1	5	1	98	3	118

6. Foranstaltningsdomme og den dømtes mentale tilstand

Langt hovedparten af foranstaltningsdommene angår psykisk syge, jf. tabel 5. Kun 12 pct. af dommene angår mentalt retarderede, mens 23 pct. angår personer, der ved foretagelsen af den kriminelle handling befandt sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling m.v., men som ikke er omfattet af straffelovens § 16. Fem af de 70 personer, der er mentalt retarderede, er mentalt retarderede i højere grad (§ 16, stk. 1, 2. pkt.). Der er i intet tilfælde idømt foranstaltning på grund af forbigående, abnorm rus (§ 16, stk. 1, 3. pkt.).

Tabel 5. Længstetid for foranstaltningsdom fordelt efter den dømtes mentale tilstand.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	5 år	I alt
Psykisk syg (§ 16, stk. 1, 1. pkt.)	137	4	2	8	218	369
Mentalt retarderet (§ 16, stk. 1, 2. pkt. og stk. 2)	33	1	2	15	19	70
Mangelfuld udvikling m.v. (§ 69)	51	1		13	64	129
I alt	221	6	4	36	301	568

I øvrigt viser tabel 5, at lidt færre af de psykisk syge end af de øvrige grupper idømmes foranstaltninger uden længstetider: 37 pct. af dommene til psykisk syge er uden længstetider mod 47 pct. af dem til mentalt retarderede og 40 pct. af dem til personer med mangelfuld udvikling. I 2003 sås dog den omvendte tendens.